

中
医

Vybrané termíny čínské medicíny a jejich uchopení v českém jazyce 2

《精选中医词汇中的表达及其在捷克语中的理解 2》

Zdeněk Chmelka, MAT
mujsalekcaje2016@gmail.com

"The beginning of the Universe is the Tao"

(Tao Te Ching, chapter 52)

*„Existuje začátek světa;
lze jej nazvat Matkou veškerenstva.“*

”

Mistr Dong Guo se otázal mistra Zhuanga:

„Kde se vlastně nachází to, co se nazývá Dao?“

Mistr Zhuang odpověděl: „Není místa, kde by jej nebylo!“

„Mohl byste to s dovolením upřesnit?“ naléhal Dong Guo.

„Najdete jej v hmyzu.“

„V něčem tak nízkém?“

„V prosu.“

„Jak? Ještě níže?“

„Ve střepu cihly.“

„Prosím? Docela nejniže?“

„Naleznete jej i v moči a výkalech!“

Mistr Dong Guo neodpovídal.

Zhuangzi (kap. 22)

“

道

DAO [Tao] 道 (trad.) 道 (zjedn.)

– Dao / Tao; Cesta; Matka / Zdroj všech jevů a věcí; Prvopočátek veškerenstva; beztvary a bezejmenný Původce všech jevů a věcí; univerzální Jednota; Absolutno...

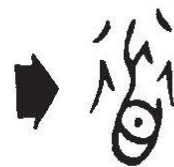
– tradiční i zjedn. znak: hlava na rozcestí – oko hledající tu „správnou“ Cestu; znaku lze rozumět také jako „od hlavy až k patě“ (radikál „chodník“ – jít, kráčet) – tedy „všezahrnující; absolutní; kompletní; nic nepostrádající...“

– znamená však také „metodu“ nebo „způsob“; ovšem zahrnuje i význam „mluvit, hovořit“

Zdeněk Chmelka

道 dào

[附] 导(導) dǎo

“导”(導)的本字。字的外边是“行”，意为“道路”；中间为“首”，意为“领头”。本义指“引导”，如《离骚》：“来吾道夫先路。”又指“道路”，如《诗经》：“周道如砥。”

(缺)

道

道

道

道

道

道

(同楷书)

甲骨文

金文

小篆

隶书

楷书

草书

行书

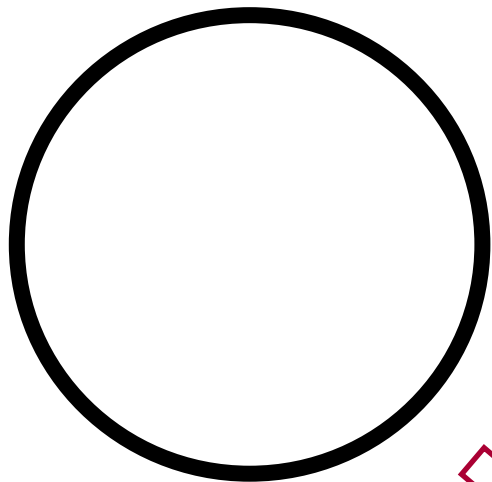
简化字

Yin - Yang
阴阳

Zdeněk Chmelka

无极
Wújí

Nevydělené / Nevymezené /
Jednotné / Prapůvodní...

太极
Tàijí

Počátek „Velkého Předělu“ /
„Velkého Třesku“

太极图
Tàijítú

Čínská monáda / Yin-Yang

太极图

Tàijítú

Čínská monáda / Yin-Yang

**PROSTOR /
HMOTA / YIN**

**ČAS / ENERGIE
/ YANG**

極[极]、亟

“極”是“亟”的繁衍字；“亟”是“極”的本字；“极”是“極”的简化字。商甲骨文和早期的金文都象一个头顶天脚踏地的巨人形。用头顶天表示高，高到极点。这是“极”的本义。后金文加一表示说话和喊叫的“口”及表示击打的“支”（读 pū），而有了“急、急躁”的意思。金文与同期的《侯马盟书》及秦《石鼓文》尽管字形不尽相同，但基本字素都有“顶天的人形”。小篆在“亟”旁加一“木”，引指支撑房顶的栋木。仍是极高义，但由此与“亟”字分流，字义歧出。汉隶书（《孔彪碑》等）以平直的笔画取代了篆书的弧笔圆折，并将“亟、极”分开处理。今简化字写作“极”。

JI [Ťi] 極 (trad.) 极 (zjedn.)

– „nejzazší; krajní; extrémní; svrchovaný“; „extrém; pól; nejvyšší pozice“ ...

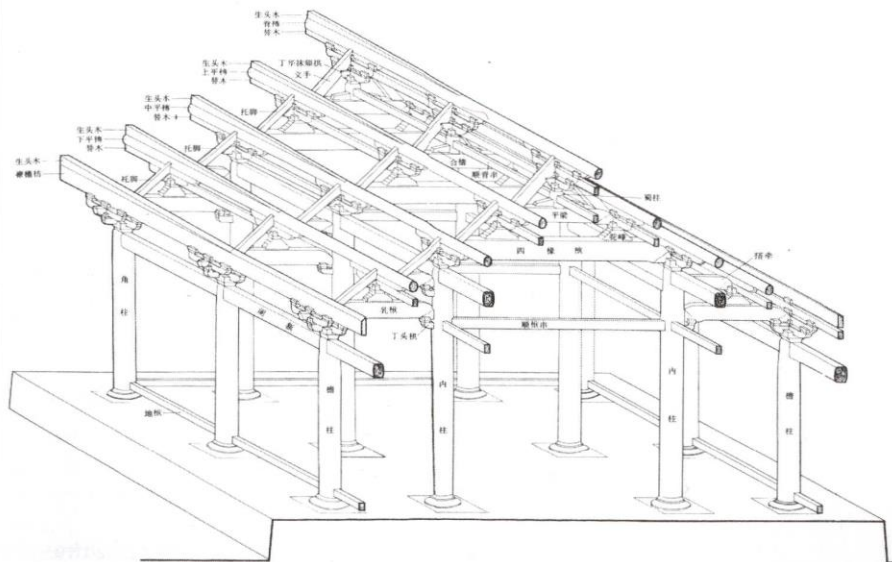
– tradiční znak: zobrazuje obrovského člověka sahajícího hlavou až do Nebes („extrémně / neobvykle velký“)

– spojení 太极: obvykle se překládá jako „Svrchovaný princip“ nebo „Velký předěl“ (ústřední a nejvyšší vaznice, oblast nejvyšší harmonie a rovnováhy)

太极 / 太極 Tàijí

老子 Mistr Laozi [Lao-c']:

„Nejlepší je zůstat ve Středu.“

Zdeněk Chmelka

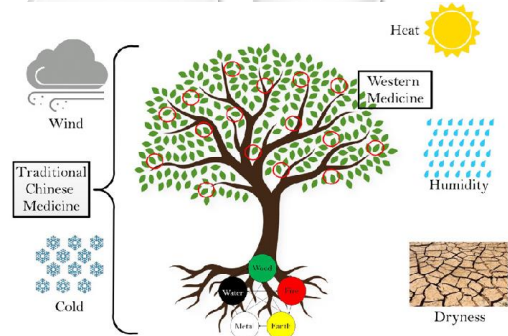
中

A

B

Zdroj obrázku: CHENG, Anne. *Dějiny čínskému myšlení*. Praha: DharmaGaia, 2006, 689 s. ISBN 80-86685-52-7.

- 1) Dech
- 2) Vitální síla / energie
- 3) Vzduch
- 4) ...

氣

qianp.com

Pět Hybatelů / Elementů
/ Prvků

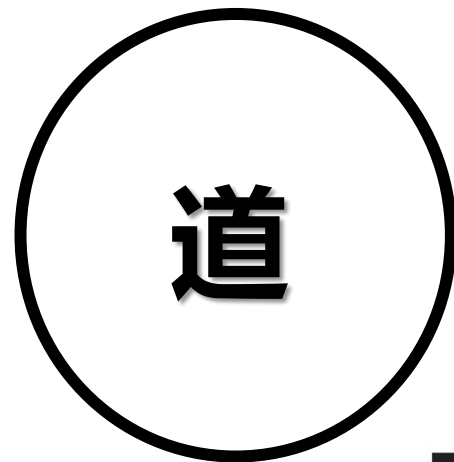
Zdeněk Chmelka

YIN

Nitro
Kontrakce
Jemnost
Spodní
Tma
Chlad
Krev
Klid
Hmota
Země

YANG

Povrch
Expanze
Tvrdost
Horní
Světlo
Tepló
Qi
Pohyb
Duchovno
Nebesa

” **Člověk** je spravován **Zemí**, **Země** je spravována **Nebesy**, **Nebesa** jsou spravována **Taem**, **Tao je spravováno mírou sebe sama.** “

Z díla Dao De Jing [Tao Te Ĥing]
(sepsáno kolem 400 př. n. l.)

阳

阴

王

天

人

地

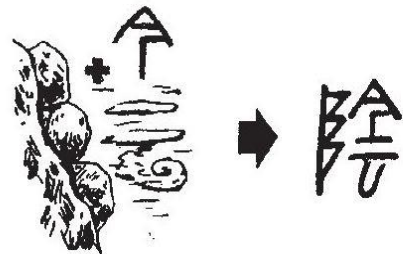

YIN [Jin] 陰 (trad.) 阴 (zjedn.)

- **yinová složka**, „proti-polarita“ **Yangu**
- tradiční znak: *strana hory / kopce s oblaky / mlhou*
- zjednodušený znak: *strana kopce osvětlená Měsícem (tedy noc, málo světla, chlad, stín, tma...)*

Zdeněk Chmelka

阴 (陰) yīn

本义是“水之南，山之北也”（《说文》），故从“阜”（左“阝”）。从金文以来异体很多：声旁有作“今”的，有作“金”的，有在“今”下分别加“酉”、“云”、“虫”的……。简化字与“阳”（陽）相对，作“阴”。

(缺)

阴

阴

阴

阴

阴

阴

阴

甲骨文

石鼓文

小篆

隶书

楷书

草书

行书

简化字

YANG [Jang] 陽 (trad.) 阳 (zjedn.)

- **yangový princip, „protipolarita“ Yin** (Yin standardizuje p. Ando jako „ženský“, od čehož se odvádí i skloňování v ženském rodě v českém jazyce)
- tradiční znak: Slunce osvětlující kamenný obětní oltář / stůl + sluneční paprsky (osvětlená strana kopce / hory)
- zjednodušený znak: strana kopce osvětlená Sluncem (tedy den, hodně světla, teplo, svit...)

Zdeněk Chmelka

𠄎

𠄎

𠄎

𠄎

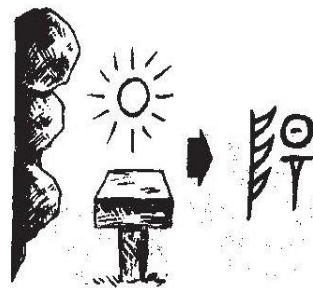
𠄎

𠄎

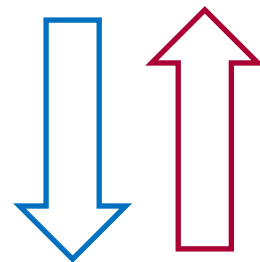
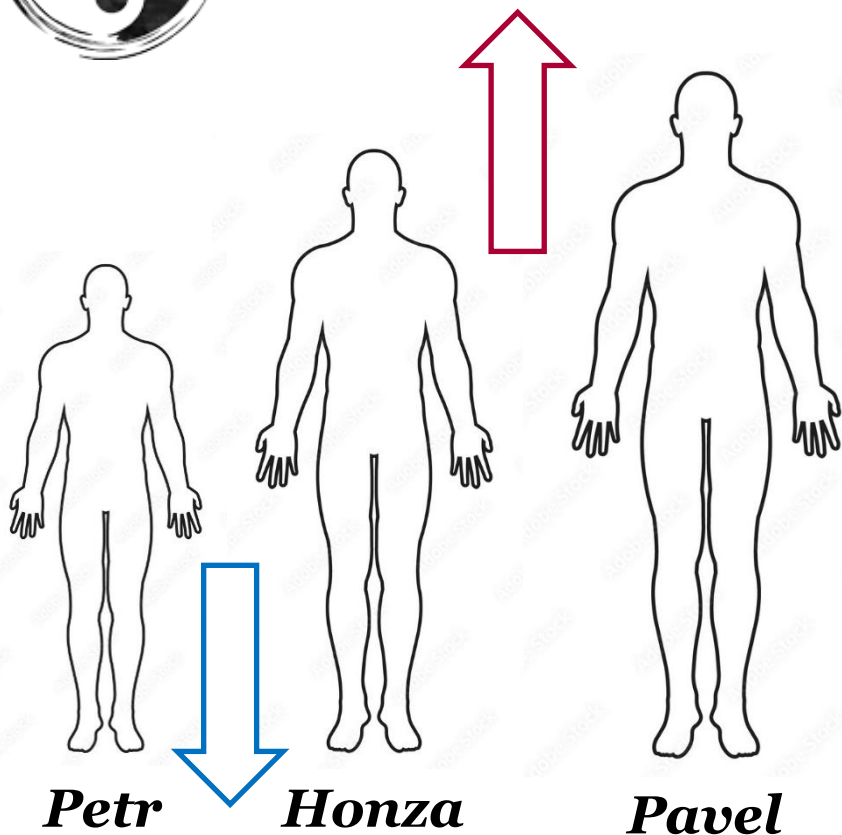
𠄎

阳

阳 (陽) yáng

甲骨文“阳”字，像太阳升到了祭神的石桌上方。金文加“艹”表示阳光。后来有些字形加上了“阜”旁，“阜”是土山，表示太阳从山上升起。

Relativita pojmů – objekty a kategorie porovnávání

- 1) Co vůči čemu porovnáváme
- 2) Yin v Yangu a naopak

Yin (nitro; hustota)

Yang (tvrdość)

QI [Čchi] 氣 (trad.) 气 (zjedn.)

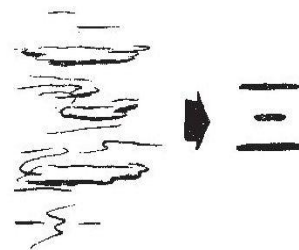
- „**vitální princip / životadárná síla / oživující síla...**“; „**dech**“
- tradiční znak: rýže + pára (značí vařící se rýži, z níž stoupá pára nahoru), tj. Qi má tendenci být yangová
- zjedn. znak: pára, příp. z pův. znaku naznačující primárně proud vzduchu / později lze chápat i jako „dech“ (značí subtilnost a nehmataitelnost tohoto fenoménu)
- v TCM: neustálý pohyb, Qi kolující organismem (zdravé tělo a zdravá mysl se vyznačují nestagnující a volně proudící Qi); energie, teplo...; „Qi je generálem Krve“

Zdeněk Chmelka

三
气
氣
氣
氣
氣

气(氣)qì

〔附〕 乞 迄 讫 讫

最早的字形是三条横线,表示空气中的气流。后来为了与“三”字区别,上下两横逐渐变为折曲。古文中也借为“乞”、“迄”、“讫”。繁体字“氣”其实是“氣”(饩,音xi)的本字。

XUE [Süe] 血 (trad.) 血 (zjedn.)

– „krev“

– tradiční i zjedn. znak: nádoba s krví zvířat sloužící k obětním rituálům (zejm. Nebesům)

– pozn.: dříve se Nebesům zřejmě mohla obětovat zvěř, nicméně posléze se (zřejmě i díky rozšíření buddhismu) přechází na „nekrvavou oběť“ formou rýže, vody, ovoce, dezertů (pro rodinné předky pak i alkoholu...) apod.

– v TCM: označuje zejm. kvalitní výživu organismu a souvisí často s kvalitou spánku, únavou, vyživením a stavem pokožky, vlasů, zvlhčující fce; „Krev je matkou Qi“

xuè, xiě

“血”(盛东西的器具)中有圆点,表示古时用以祭祀的牲畜的血。用牲血祭祀的方式叫做“血祭”。《说文》:血,祭所荐牲血也。”

*„**Krev** je matkou Qi.“*

*„**Qi** je generálem Krve.“*

JINYE [Ťin-jie] 津液 (trad.) 津液 (zjedn.)

- „tělesné tekutiny“ (lze chápat i jako „zvlhčující tekutiny“)
- tradiční i zjedn. znak: *druhý znak ve významu „vlhkost, pot, tělesné tekutiny“ (voda vedle postavy člověka); první znak původně s významem: „přebrození / přeplutí řeky“*
- v TCM: *zvlhčují (např. kůži) a svlažují*

Zdeněk Chmelka

津

“津”本指江河的渡口。使用过程中变化较大。商甲骨文“𠂔”(舟)“𠂔”(佳)三部分“津”属会意字。秦小篆保留为“从水,聿声”的形声字。篆“𠂔”;“聿”写作“聿”。彻底

液

yè

形声字。水(氵)表意,篆书之形像流水,表示汁水;夜(yè)表声,兼表水气常在夜间凝聚成水滴附在物体上。本义是液体。

液体:~态|汁~|血~。

~果 ~化 ~晶 ~冷 ~泡 ~体 ~压 ~汁
~状 补~ 毒~ 汗~ 浆~ 津~ 精~ 泪~
滤~ 母~ 黏~ 溶~ 输~ 体~ 睡~ 胃~

米 mi (rice) + $\frac{\text{☰ for 生 sheng (life)}}{\text{月 for 丹 for Dan (elixir/red)}}$ = Jing 精

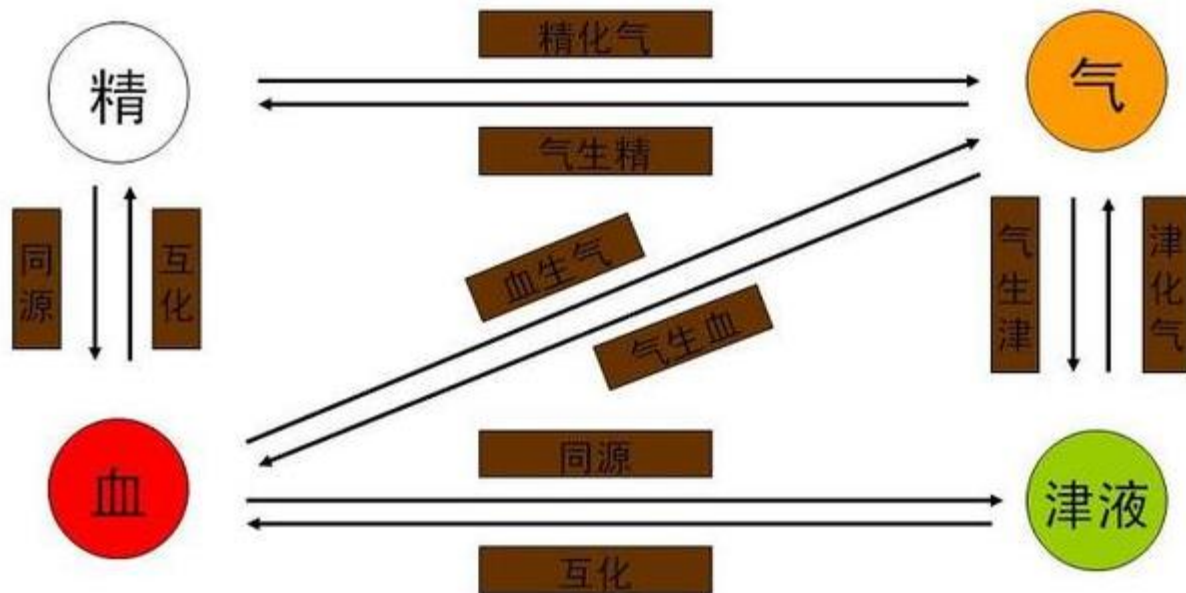
JING [Ǒing] 精 (trad.) 精 (zjedn.)

– „esence / semeno“; „vitalita / energie“; „spermie“;
„prvotřídň rýže“; „elitň“; „vytřibený“

– tradiční i zjedn. znak: *původň význam*: „rýže prvotřídň kvality“, *pravá část znaku naznačuje zušlechtování a zkvalitňování následujícího (tj. dalších generací...)*

形声字。米表意，古文字形 (qīng) 表声，青胜于蓝，表示精是
①上等细米：食不厌~。②
③完美的；最好的：~美 | ~华。
机灵：~明 | ~灵。⑥精神；精力
通。⑧精液；精子：受~。⑨妖怪：
~彩 ~筒 ~力 ~确
醋~ 钢~ 味~ 无~打

精气血津液之间的关系

SANBAO [San-pao] 三寶 (trad.) 三宝 (zjedn.)

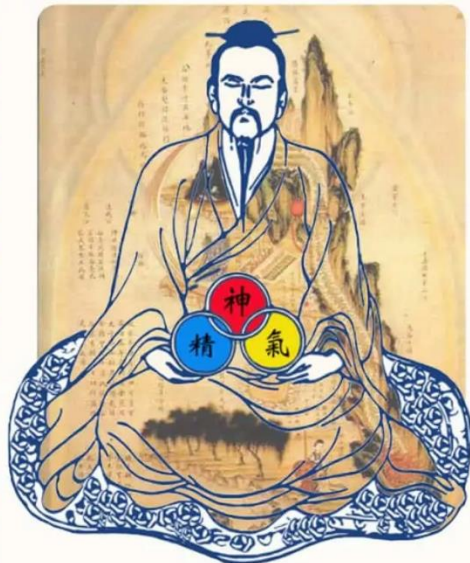
- „**Tři poklady**“ = **JING** 精 + **QI** 气 + **SHEN** 神
- zajišťují správnou funkci těla a mysli – člověku je jejich prostřednictvím umožněno žít
- *JING = esence yinové povahy (genetická výbava – svíce života; vosk – vysoce kondenzovaná energie)*
- *QI = vitální síla yangové povahy / kvality; energie; dech (plamen spalující svíci)*
- *SHEN = duch; vědomí; (schopnost) uvědomění si (světlo, jež vyzařuje z hořící svíce)*

SHEN 神

QI 气

JING 精

SHEN

Spirit, awareness, mental health, consciousness

QI

Energy, breath, attitude, life force

JING

Essence, foundational, carried from birth

SANBAO [San-pao] 三寶 (trad.) 三宝 (zjedn.)

– „Tři poklady“ = **JING 精 + QI 气 + SHEN 神**

– JING = náleží **Ledvinám 肾** a **Zemi 地**

– QI = proudí v „meziprostoru“ (zejm. drahách – fasciální systém) celým organismem, z pohledu

Středu náleží **Slezině a Žaludku 脾胃** a **Člověku 人**

– SHEN = náleží **Srdci 心** a **Nebesům 天**

XUE [Süe] 穴 (trad.) 穴 (zjedn.)

- „jeskyně“; „dutina / jáma / díra“; „akupunkturní bod“
- tradiční i zjedn. znak: původní význam: „jeskyně“ ve významu brloh či doupě pro lidi pradávných časů nebo zvířata
- dnešní vysvětlení znaku: dnes se často zmiňuje tzv. „střecha“ (horní část znaku) a „osm“ (spodní část) – tedy trychtýřek se zátkou (skrytý bod vstupující přímo do dráhy)

Zdeněk Chmelka

穴 xué

本义是“岩洞”。《说文》：“穴，土室也。”《广韵》：“穴，窟也。”《易经》：“上古穴居而野处。”甲骨文、金文未发现“穴”字，但可以从“穴”旁的字中见到它们的字形。

甲
骨
文

金
文

小
篆

隶
书

楷
书

草
书

行
书

(同楷书)

甲
骨
文

金
文

小
篆

隶
书

楷
书

草
书

行
书

简
化
字

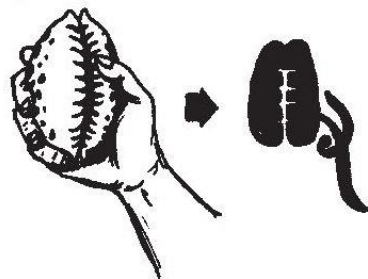

DEQI [Te-čchi] 得氣 (trad.) 得气 (zjedn.)

– „získat / dosáhnout Qi“ (tj. dosáhnout pocitu příznačného pro projevení se Qi při správně nabodnutém aku bodu)“

– tradiční i zjedn. znak: první znak „de“ („získat, obdržet“) znázorňuje ruku držící škebli (dříve vzácné platidlo); druhý znak „qi“ viz jeden z předchozích slidů

得 dé

字形像一只手拿到了“贝”。“贝”是古代的一种货币，表示珍贵的东西（参见“贝”字条），所以就是“取得”、“获得”的意思。又有“贪得”义，如《论语》：“戒之在得”。

Zdeněk Chmelka

得
得
得
得
得

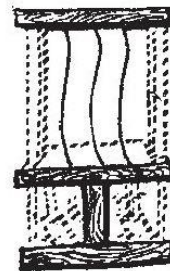

JING [Ťing] 經 (trad.) 经 (zjedn.)

– neviditelné proudění, jemné jako hedvábí, velmi účinné / efektivní = „řečiště pro Qi“

– vlevo – radikál „*hedvábí*“; vpravo nahoře – symbol „*tři vertikální hedvábné nitě na tkalcovském stavu*“ (někdy se však můžeme setkat s významem „proud vody / řeky“ nebo i „podzemní proud“; vpravo dole – „*podstavec tkalcovského stavu*“ (někdy však také jako „řemeslnické měřidlo“ či „pravítko“, nebo jako „symbol „práce“ či „motyky““)

经 (經) jīng

本义是“织布机上的纵线”(横线为“纬”)。字原作“𦉳”。三条纵行的曲线指纵线;“一”、“工”合起来是织机的略形。《说文古籀补》:“𦉳,古文以为經字。”小篆以后加“系”旁以表义。

Zdeněk Chmelka

(缺)

甲骨文

金文

小篆

隶书

楷书

草书

行书

简化字

𦉳

經

經

經

經

经

经

Název „meridián“

17. století

- Název „meridián“ pochází zřejmě od evropských námořníků, kteří se během 17. století seznamují s vyobrazeními čínských akupunkturálních drah.
- Slovo „meridián“ pochází z latiny a znamená „poledník“ (tedy vertikální spojnice).
- V čínštině pro „dráhy“ slouží výraz 经 jing [tjng] nebo 脉 mai [maj].
- Existuje i výraz 络 luo [luo] vyjadřující význam „sít; síťovina; spleť“ nebo případně i „spojka, spojnice“.

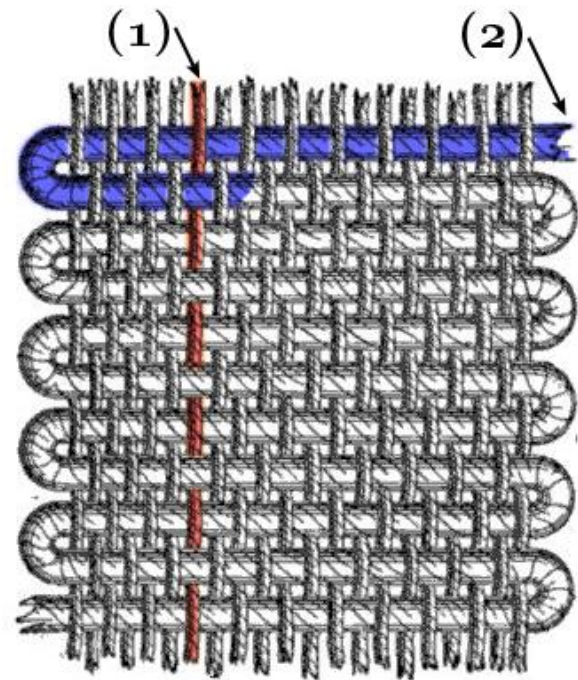
Název „meridián“

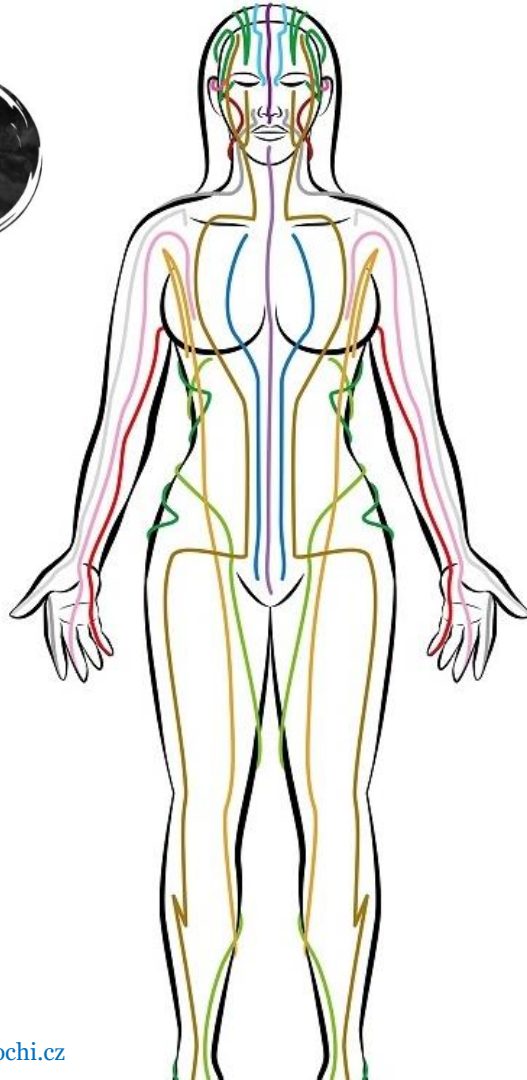
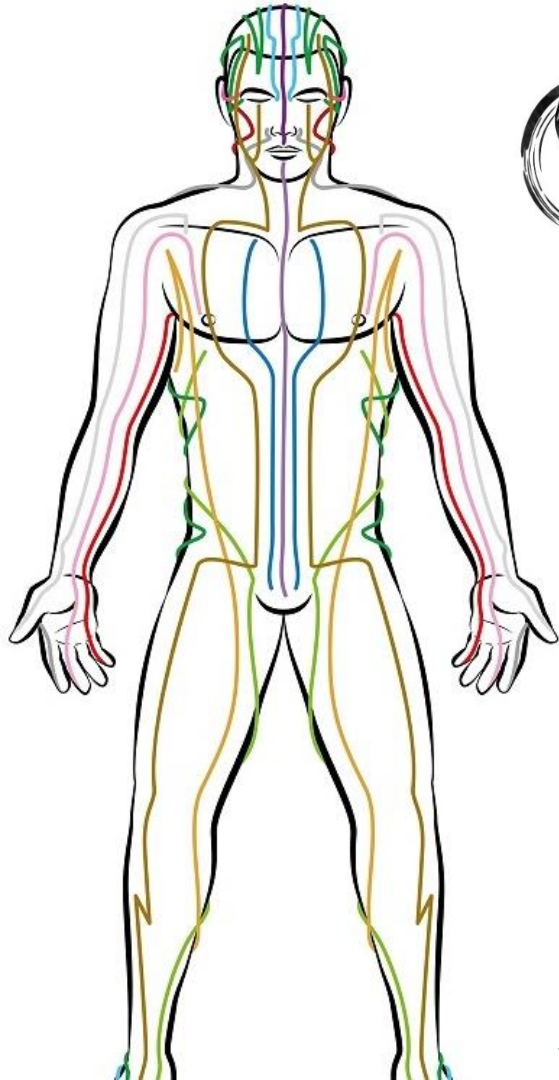
經

- 经 **jing** s významem „(tkalcovská) osnova (*vertikální vlákno v tkanině*)“, příp. „stezka, dráha, pěšina“, ale také i „kánon; posvátné písmo; [později i] buddhistická sůtra“.
- 脉 **mai** s významem „tepna; žíla; céva“, ale i „sít; podzemní voda“ nebo i „puls; tep“. Zde srovnej anglické „**vessel**“ – „céva“, ale i „nádoba“ nebo „plavidlo“ (tj. přenášející nebo uschovávající něco).
- 经络 **jingluo** označuje **soustavu drah** (obecně).
 - a) 经脉 **jingmai** značí zejm. *hlavní dráhy / meridiány*.
 - b) 络脉 **luomai** vyjadřuje *vedlejší dráhy / spojnice* (hl. drah).
 - c) 孙络 **sunluo** označuje *spojničky* (spojnic), angl.

[grandchild network vessels]

1) Osnova (vertikálně, **červeně**), 2) zatkávaný útek (horizontálně, modře) →

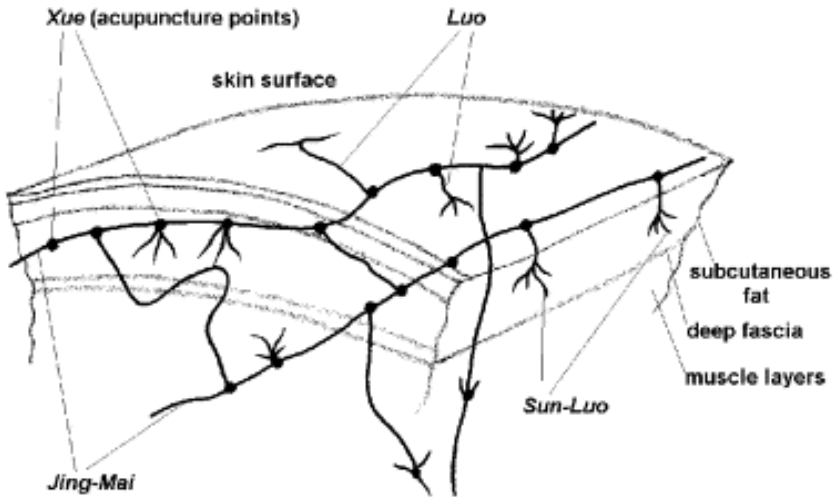

System drah (meridiánů)

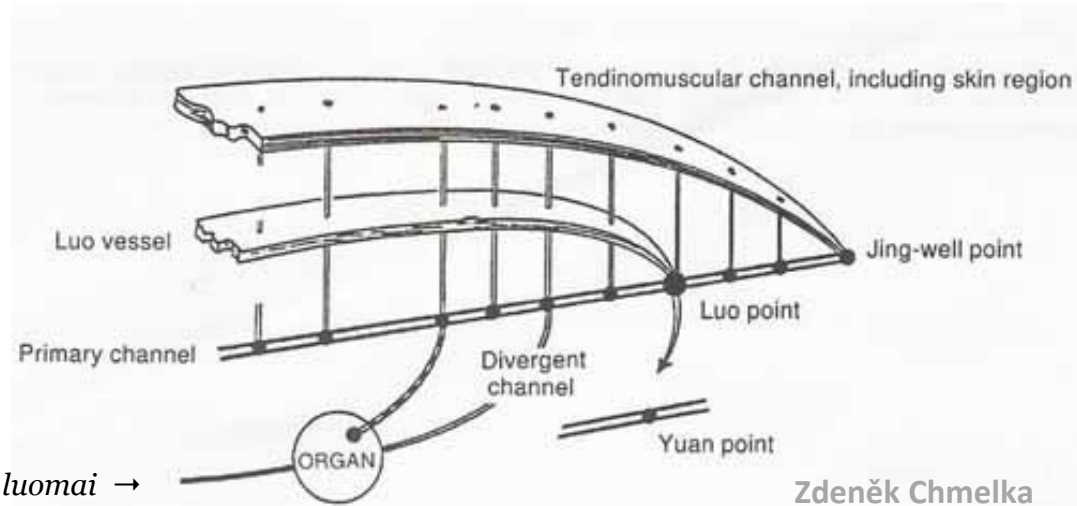
- 木 **dřevo** játra / žlučník
- 火 **ohně** srdce / t. střevo
- 土 **země** slezina / žaludek
- 金 **kov** plíce / tl. střevo
- 水 **voda** ledviny / moč. m.

經

← Vztah mezi hlavními dráhami *jingluo*, spojnicemi *luomai* a spojnicemi *sunluo*

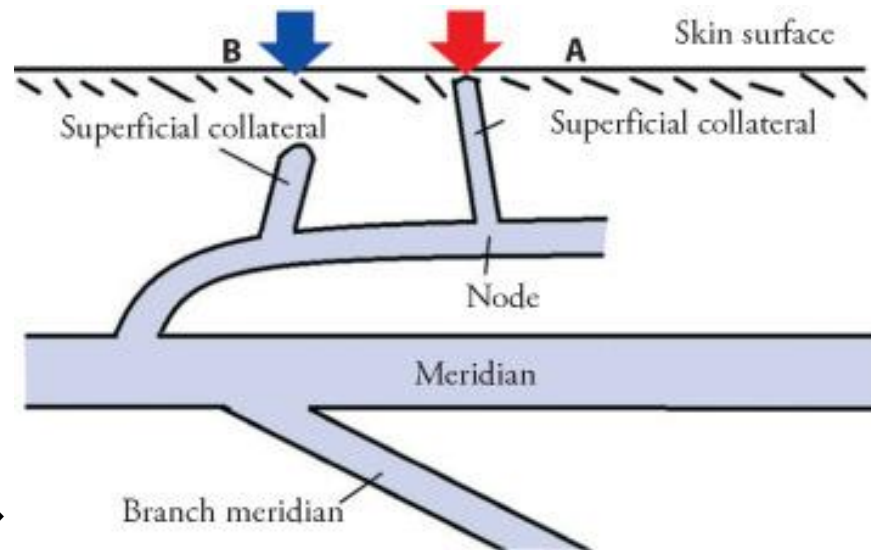

Vztah mezi hlavními dráhami *jingmai* a vedlejšími dráhami *luomai* →

Co je to „meridián / dráha“

經

- **Dráha** je meziprostor mezi **5 tkáněmi** (šlachy, cévy, svaly, pokožka a kosti).
- Každá dráha náleží k tzv. **Trojitému zářiči (TE) 三焦**.
- Jedná se o místo či oblast, kde se střetávají **funkce a hmota**.
- Místo, kde se **distribuuje Qi 气 a Krev 血**.

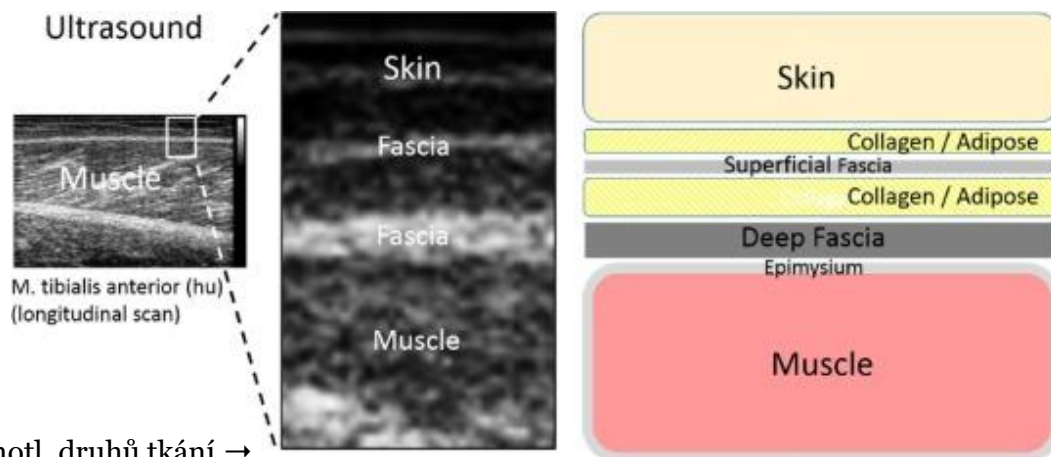

Hlavní dráha větvcí se dále do spojnic a spojnicěk... →

Co jsou to „fascie“

- **Fascie** jsou měkké tkáně – můžeme je považovat za fyzickou manifestaci drah (meridiánů).
- Mají paměť (západní věda donedávna hovořila o tzv. „svalové paměti“), kde se ukládají naše pohybové návyky.
- Dělíme na: a) **筋 jin** [tʰin], b) **育 huang** [chuang].

筋
膜

Vyobrazení vrstev jednotl. druhů tkání →

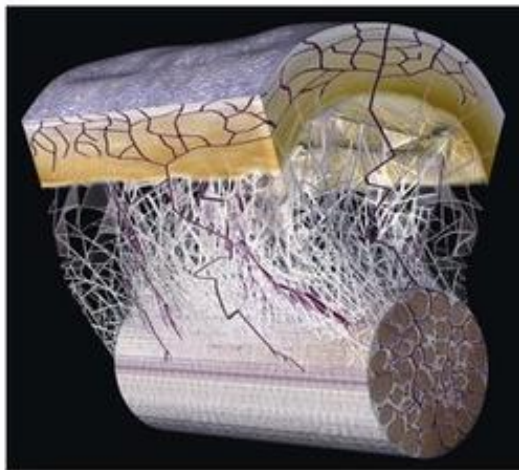
Co jsou to „fascie“

- **Fascie** využíváme i při cvičení 气功 Qigong [Čchi-kung] a 易筋经 Yijinjing [I-tin-ting], kde pracujeme se systémem svalů 肌, šlach 筋, linií šlacho-svalových drah 筋经, fasciemi (zejm. huangy) 筋膜 (育) a kostmi 骨.
- **Membrány 育 huang** tvoří velmi vodivou elastickou tkáň, níž proudí 气 Qi.
- **Membrány 育 huang** jsou něco jako 3D síť, jež propojuje všechny části těla a drží je pohromadě. Po správném nastavení kostry a „vyvěšení“ svalů ovlivňujeme váhou přímo membrány huang – dochází k jejich přebudování – vytvořený prostor se následně vyplňuje 气 Qi.

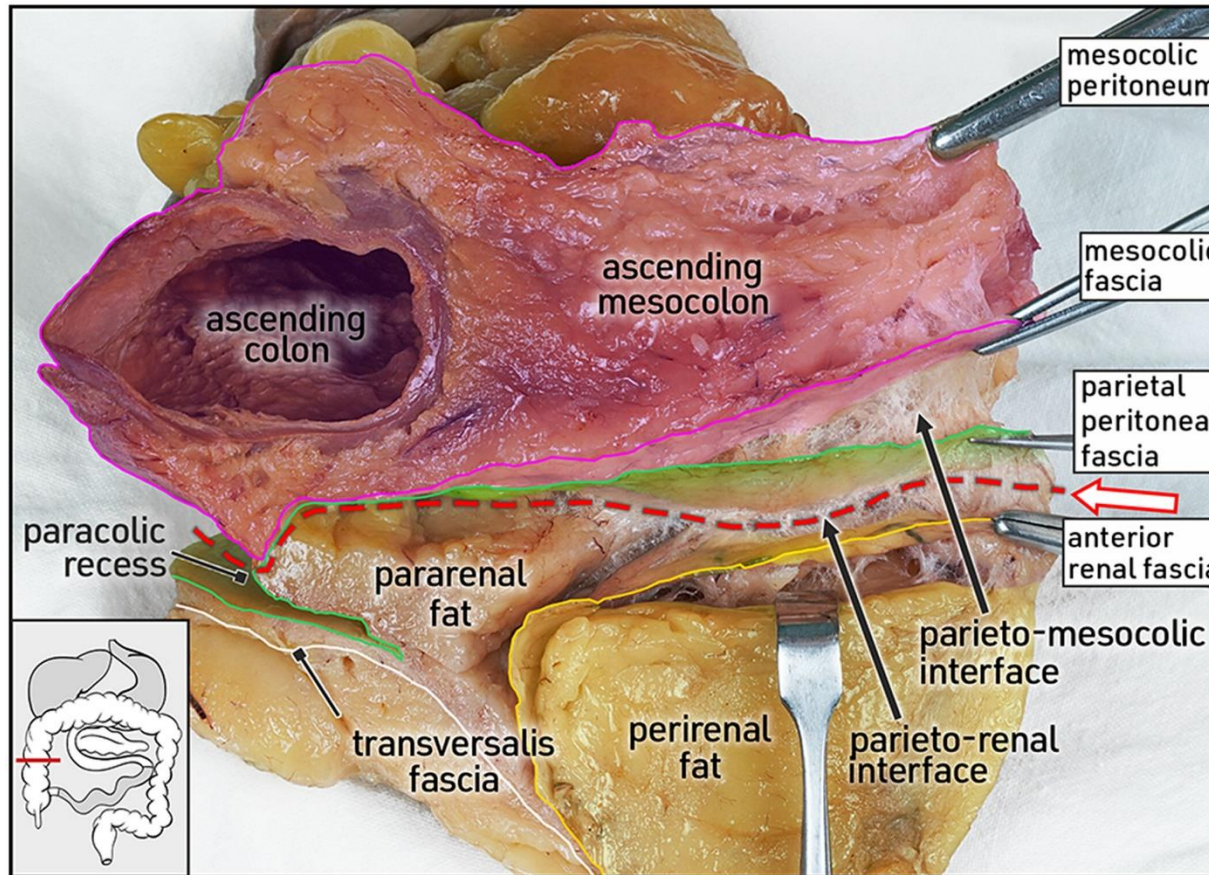
育
膜

Co jsou to „fascie“

Anatomie tlustého střeva (tračníku) →

Prostor k dotazům

Knih

(Jiho)východní Asie - Můj šálek čaje

何俊梁 (智雲)

- [Knih na Pragon](#)
- [Knih na Kosmas](#)

(Jiho)východní Asie – můj šálek čaje
aneb Čínský jazyk a rýže – můj denní chléb

Zážitky a postřehy českého studenta z dlouhodobého studijního pobytu v Číně

Zdeněk Chmelka

YouTube kanál

何俊梁 (智雲)

Zdeněk Chmelka - MŮJ ŠÁLEK ČAJE - MY CUP OF TEA 茶

- [@mujsalekcaje-mycupoftea8014](https://www.youtube.com/@mujsalekcaje-mycupoftea8014)
- [Videa zde](#)
- [Playlisty zde](#)
- [FB zde](#)

Zdeněk Chmelka - MŮJ ŠÁLEK ČAJE - MY CUP OF TEA

@mujsalekcaje-mycupoftea8014 224 odběratelů 163 videí

VÍTEJTE / WELCOME / 欢迎光临 / 환영합니다 / ようこそ! >

mujsalekcaje2016.blogspot.com a 3 další odkazy

DOMOVSKÁ STRÁNKA

VIDEA

PLAYLISTY

KOMUNITA

Vytvořené playlisty

RECEPTY / HEALTHY RECIPES

Zobrazit celý playlist

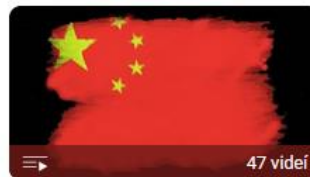
ČÍNSKÁ MEDICÍNA / CHINESE MEDICINE / 中医

Zobrazit celý playlist

Z NOVÉHO ŠÁLKU

Zobrazit celý playlist

ČÍNA / CHINA / 中国

KOREA / 한국

Seznam zdrojů a fotodokumentace

- FIALA, Petr. *Akupunktura ve 21. století*. Praha: Mladá fronta, 2018, 688 s. ISBN 978-80-204-4641-1.
- CHMELKA, Zdeněk. *Praktický on-line kurz Čínský jazyk pro praxi čínské medicíny*.
- www.yw11.com/zidian
- <http://www.bdzzz.com>
- <https://medium.com/the-new-mindscape/yin-yang-a-rhythmic-operating-system-502daea137f1>
- <https://www.jakvkuchyni.cz/kren-evropsky-zensen/#>
- <https://threetreasurestcm.com/jing-qi-shen/>
- <https://www.patentnimedicina.cz/cz/nejcastejsi-cinske-pojmy/tcm-v-kostce/vitalni-substance>
- <https://path-of-dao-qigong.ch/en/jing-qi-shen/>
- <https://www.internalartsinternational.com/free/daoist-meditation-lesson-seven-theory-the-three-treasures-and-the-circulation-of-water-and-fire/>
- <https://herbasinica.de/zh/product/dang-gui-engelwurz/>
- <https://cn.dreamstime.com>
- <https://www.istockphoto.com>
- <https://thebeijingcenter.org/chinese-wuxing/>
- <https://www.reddit.com/>
- <https://zhuanlan.zhihu.com/p/199303796>
- <https://anatomicexcellence.com>
- <https://knowledge.carolina.com>

Seznam zdrojů a fotodokumentace

- <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0254627218302504>
- https://www.quanxue.cn/ct_daojia/zhuangzi/zhuangzi22.html
- <https://www.taichichikung.cz/l/yi-jin-jing-cchi-kung-pro-posileni-svalu-a-slach/>
- <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/codi.16436>
- <https://ars.els-cdn.com/content/image/1-s2.0-S235230931930015X-gr1.jpg>
- <https://basicmedicalkey.com/fascia-and-biomechanical-regulation/>
- http://www.acutechinternational.com/html/jing_luo_1998.html
- <https://ars.els-cdn.com/content/image/1-s2.0-S0167527302004266-gr1.gif>
- <https://us.123rf.com/450wm/elkinaekaterina/elkinaekaterina2202/elkinaekaterina220200359/182535059-vector-illustration-of-a-guy-performing-tai-chi-and-qigong-exercises.jpg?ver=6>

Prezentace slouží pouze pro osobní studijní účely. Jakákoliv reprodukce, šíření či kopírování pouze se souhlasem autora.

中

中
ZHONG
华
HUA
文
WEN
化
HUA

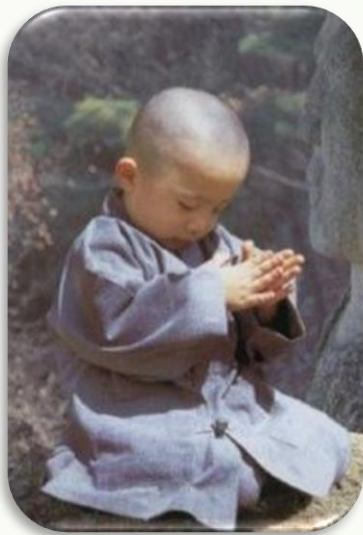
要义

大一统

Zdeněk Chmelka, MAT

2023

Děkuji za pozornost!

謝

謝

Zdeněk Chmelka, MAT

2023

mujsalekcaje2016@gmail.com